

Introducció

Un fenomen habitual al llarg de les últimes dècades ha estat la proliferació de convenis internacionals, que sovint són l'origen d'organismes i institucions d'àmbit internacional responsables de la conservació de la vida salvatge i els recursos naturals. En general, aquestes organitzacions elaboren recomanacions i aconsellen els governs, però també desenvolupen un paper més decisiu perquè, de fet, poden forçar els estats a actuar en un determinat sentit. Aquest fet modela un nou escenari en el qual intervenen altres actors (els mitjans de comunicació, les ONG, els grups de pressió, etc.). Alguns convenis internacionals es dediquen efectivament a la conservació; d'altres són menys efectius, però continuen encara vigents. Això no obstant, són els governs els que, en línies generals, decideixen impulsar aquests convenis internacionals per mitjà d'iniciatives i propostes, i també amb suport i finançament, tot i que no s'hi acostumen a involucrar fins que no reben la pressió dels mitjans de comunicació, els grups ecologistes o l'opinió pública.

De la ciència a l'acció política internacional

Històricament, el començament del moviment conservacionista es remunta als científics investigadors o a aficionats entusiastes, que es passaven hores al camp, en contacte amb els animals, les plantes i els ecosistemes. Per això van ser ells els primers a adonar-se dels canvis que tot l'entorn estava experimentant. Ens referim als anys seixanta, l'època dels primers deterioraments en massa, l'època de la proliferació de l'ús de productes químics, i l'època també de transformacions i canvis substancials en l'ús de la terra en àrees extenses. Tant científics com aficionats van percebre aquells canvis i es van adonar de la seva incidència en l'hàbitat natural. Les extincions locals o la destrucció total de zones senceres, abundantment poblades de vida salvatge en el passat, els van fer veure la necessitat d'actuar.

Malgrat aquests nous escenaris, alguns investigadors van continuar desenvolupant el seu treball. Al cap i a la fi, l'observació de la resposta natural als canvis i l'adaptació de les plantes i els animals a les noves condicions pot ser igualment fascinant. I fins i tot igual d'interessant, des d'una òptica purament antropològica. Però, afortunadament, es donaren a conèixer nombroses mostres de destrucció que aviat van donar la volta al món. Arreu del «món occidental» es vivia un clima d'inseguretat social i política. La preocupació pel medi ambient va esdevenir un dels *leitmotiv* de l'activisme.

Es va alertar l'opinió pública amb la idea que els canvis mediambientals que estaven succeint podrien, en última instància, afectar la salut de l'espècie humana. Els mitjans de comunicació hi van intervenir i va prendre forma la convicció generalitzada que els éssers humans acabarien destruint totes les formes de vida, el planeta i a ells mateixos. Havia arribat l'hora que els agents socials prenguessin mesures. Els governants i els partits polítics van decidir que havia arribat el moment de proposar les primeres solucions.

Es tractava d'una situació global, d'un problema universal, que requeria, en conseqüència, d'una acció internacional. El món seguia dividit en dos blocs, però això no va suposar cap obstacle per a la celebració de les primeres reunions internacionals sobre temes mediambientals. L'Organització de les Nacions Unides s'hi havia implicat i s'havia posat al capdavant. Buscaria les recomanacions dels científics i suport tècnic i elaboraria propostes que assenyalessin als governs la direcció que calia prendre. Les Nacions Unides era l'únic organisme dotat d'una autoritat superior i cap país no podia imposar-la a un altre. Alhora, es va presentar davant l'opinió pública com una institució neutral, justa i respectable.

Per als països també va ser beneficiós que les Nacions Unides prenguessin la iniciativa. Si la seva aprovació hagués estat exclusivament nacional, les mesures que calia adoptar podrien haver-se considerat un impediment per al desenvolupament nacional, o un atemptat a les pràctiques tradicionals. En canvi, que una organització internacional prengués cura de la vida en el planeta va suposar l'existència d'un agent aglutinador perfecte per a accions que calia aplicar localment. Una organització internacional superior dictaria als governs què calia fer, i sovint els podria dotar dels experts i els mitjans, o fins i tot dels fons, que en permetessin l'aplicació. D'altra banda, els estats rics i poderosos se sentirien alliberats, perquè serien ells els encarregats de proporcionar aquests experts, els mitjans i els fons per tal que altres països, amb un grau de desenvolupament menor, acomplissin les disposicions de l'organització internacional.

Els paràgrafs anteriors constitueixen un resum molt simple dels esdeveniments que van conduir, durant els anys setanta, a la conclusió d'una sèrie de convenis internacionals sobre medi ambient i conservació de la natura. Va ser mitjançant aquesta combinació d'esdeveniments que els governs nacionals es van avenir a debatre polítiques en els fòrums internacionals més amplis. I no tan sols això: deixant de banda el tradicional recurs a la sobirania pel que fa a assumptes interns, es van comprometre a complir els acords convinguts en aquelles reunions i a posar-los en pràctica dins les seves fronteres.

Trenta anys de tractats internacionals sobre el medi ambient i la conservació de la natura

La celebració a Estocolm, el juny de 1972, de la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient va marcar un moment decisiu en el procés de compromís creixent de la comunitat internacional en els assumptes relatius al medi ambient. Gràcies a les seves decisions i a les recomanacions que se'n derivaren, la Conferència va donar pas a la constitució del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (PNUMA) i va impulsar i donar suport a una sèrie de tractats internacionals sobre determinats sectors que aleshores estaven més necessitats d'una acció urgent, en concret el comerç internacional, els animals migratoris, la contaminació i l'entorn marí. Com a resultat d'aquest esforç, l'any 1973 es va adoptar el Conveni de Washington sobre Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de la Flora i la Fauna Silvestres (CITES) i el 1979 va néixer el Conveni de Bonn sobre Espècies Migratòries d'Animals Salvatges (CMS).

Aleshores ja actuaven i tenien un paper actiu tot un conjunt d'organitzacions internacionals, com ara la Unió Internacional per la Conservació de la Natura (UICN, actualment anomenada Unió Mundial per a la Conservació). Gràcies a la seva activitat i a la de l'Oficina Internacional per a l'Estudi de les Aus Aquàtiques i de les Zones Humides (IWRB, avui dia Fundació per a Aus de Caça i Zones Humides), el 1971 es va concloure el Conveni Ramsar sobre Zones Humides. Igualment actius eren el Fons Mundial per la Vida Salvatge (WWF, actualment Fons Mundial per a la Natura) i el Consell Internacional per a la Conservació de les Aus (ICBP, avui anomenat BirdLife International), per citar-ne alguns dels més rellevants. A Europa, el Conveni de Berna relatiu a la Conservació de la Vida Salvatge i el Medi Natural a Europa (una iniciativa del Consell de Seguretat) i la Directiva del Consell 79/409/CEE sobre conservació d'aus silvestres (la Directiva sobre aus de la CEE) es van adoptar el 1979, i aviat van esdevenir unes eines de conservació decisives per a la regió.

Així doncs, tot va començar entre els anys setanta i principis dels vuitanta, quan es van posar en marxa una sèrie de convenis internacionals consagrats a la conservació i l'ús sostenible de les espècies de la fauna i la flora silvestres, així com dels hàbitats on viuen. Els governs nacionals, en especial els del «món occidental», aviat van mostrar signes de suport a les noves iniciatives i ràpidament van adaptar la legislació nacional a una sèrie de normes bàsiques (prohibicions, majoritàriament) que els diversos convenis els recomanaven adoptar. Paral·lelament, es van establir secretariats permanents per a la major part dels convenis, que en moltes ocasions rebien el patrocini del PNUMA, amb algunes excepcions: l'Oficina Ramsar, originàriament sota els auspicis de la UICN, i encara força vinculada a aquella organització, o la Secretaria del Conveni de Berna, patrocinada pel Consell d'Europa.

Gran part del convenis exigeixen que els governs nacionals designin una autoritat (sovint coneguda com a *punt focal nacional*) com a contacte oficial responsable de tots els assumptes que hi estiguin relacionats. Molt sovint, la mateixa unitat és responsable de tots els tractats relatius a la vida salvatge i la conservació de l'hàbitat. I és aquí on detectem una notable incoherència del sistema: malgrat que els diferents convenis s'han elaborat per complementar-se mútuament

—i no per interferir-se—, la realitat, d'altra banda, és que tots els assumptes relatius als diversos convenis solen acabar damunt la mateixa taula. Dit d'una altra manera, gairebé són sempre les mateixes persones les que han d'ocupar-se de quatre o cinc convenis ratificats pel seu país i aquesta situació provoca inevitablement un tractament desigual. Més sovint del que no ens pensem, l'actitud d'un país en relació amb els convenis sobre biodiversitat depèn d'interessos personals o de la capacitat per desenvolupar noves idees, iniciatives o projectes de les persones que treballen en la unitat concreta que s'encarrega de tots ells. I per molt treballadors que siguin, això sol imposar una limitació a la seva feina, ja que la mateixa unitat haurà de carregar també generalment amb qüestions polítiques que no hi tenen res a veure.

Al llarg dels anys vuitanta es van anar consolidant els convenis que hem esmentat anteriorment, afavorits pels esforços dels seus secretariats. En aquells deu anys no van veure la llum gaire tractats. Ja hi havia acords regionals en l'àmbit de la conservació de la natura, per la qual cosa la comunitat internacional es va centrar en altres temes mediambientals que requerien la seva atenció. Simultàniament, es posava de manifest que l'índex de creixement existent no es podia mantenir indefinidament. Calia buscar la manera de garantir la mateixa qualitat de vida, o fins i tot millorar-la, sense arriscar la possibilitat de mantenir-la en el futur. El 1987, l'anomenat Informe Brundtland per a les Nacions Unides «El nostre futur comú» (Comissió Mundial, 1987) formulava el principi del desenvolupament sostenible. A tot el món, s'havien reunit prou proves per convèncer els polítics que totes les àrees del govern s'havien de regir pel principi de sostenibilitat si es volia que fossin viables a llarg termini. De nou, les ONG jugaven un paper actiu. El 1980, la UICN va publicar l'*Estratègia mundial per a la conservació*, amb l'orientació i el finançament del PNUMA i el WWF. Aquest document va ser una contribució important per a la conservació i l'ús sostenible dels recursos naturals. Es va revisar l'any 1991 i el van reformular com a *Caring for the Earth. A strategy for sustainable living*, en què es recomanen un conjunt d'accions per tal de preservar la vitalitat i la diversitat de la Terra. Aquest informe va tenir una gran influència en el moment de la posada en marxa de la Segona Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament, la Cimera sobre la Terra, celebrada a Rio de Janeiro el 1992. Els tractats adoptats durant la reunió, principalment el Conveni sobre Diversitat Biològica, incidirien notablement en les polítiques de conservació de la natura de gairebé tots els països. Al voltant de cent vuitanta estats membres van adoptar aquest tractat, una de les participacions més elevades en el marc de tots els convenis internacionals.

El Conveni sobre Diversitat Biològica (o CBD) es va dissenyar especialment amb l'objectiu d'adaptar les polítiques nacionals sobre conservació de la fauna, la flora i els hàbitats naturals. D'acord amb les disposicions d'aquest conveni, cada estat membre ha de desenvolupar una estratègia nacional, un pla d'acció o un programa dirigit a la preservació de la biodiversitat en el seu territori. L'aplicació d'aquestes eines, que en el millor dels casos acaba de posar-se en marxa, hauria de proporcionar les claus sobre l'eficàcia de la nova generació d'instruments legals internacionals. La seva gran influència en altres convenis ja és perceptible en alguns casos. Per exemple, el Conveni de Barcelona, el primer esborrany del qual es va redactar l'any 1975, va ser revisat

completament el 1995, i totes les seves disposicions es van crear per complir el principi del desenvolupament sostenible. Més endavant, s'hi van afegir altres protocols nous, entre els quals hi havia un protocol sobre àrees especialment protegides i diversitat biològica al Mediterrani. Malauradament, encara manquen algunes ratificacions més perquè pugui entrar en vigor, però es pensa que serà en un futur no gaire llunyà.

El resultat de tres dècades de convenis internacionals en temes de biodiversitat és un gran nombre d'instruments nacionals, regionals i mundials. Tots persegueixen els mateixos objectius, encara que divergeixen en continguts, en les eines que aporten, en els òrgans que els regulen, en el nombre d'estats membres i en molts altres aspectes. Alguns convenis han assolit, o comencen a assolir, les seves fites, mentre que d'altres no exploten tot el seu potencial. Alguns capten tota l'atenció, financera o d'altre tipus, dels països membres, mentre que és evident que d'altres no constitueixen una prioritat dins la política internacional del país membre. El grau d'èxit és desigual, tot i que, en termes generals, l'estratègia per fer front a les dificultats de conservació de la natura en l'àmbit mundial i regional ha demostrat ser bastant productiva.

Convenis de gran repercussió i convenis de poca repercussió

Els convenis internacionals poden classificar-se en dos grups: convenis de gran repercussió i de poca repercussió. Els que s'engloben dins del primer grup són els que es van adoptar normalment en l'última dècada i es caracteritzen per incorporar un nombre considerable d'obligacions, incloent-hi en molts casos una adaptació de la legislació nacional del país que el signa. Tenen un efecte important en les polítiques nacionals (de fet, aquest és un dels seus objectius principals) i estan proveïts de mecanismes per supervisar i fer complir les mesures per tal d'aplicar les decisions dels organismes dirigents. En canvi, els convenis de poca repercussió sovint són més antics i es caracteritzen perquè exigeixen menys canvis en la legislació, incorporen menys compromisos i no disposen de mecanismes eficaços per fer complir les mesures que adopten. Com a resultat, els convenis de poca repercussió generalment atrauen poc l'atenció dels mitjans de comunicació i dels grups socials (activistes, grups conservacionistes, partits polítics, etc.), fet que alhora implica poca pressió social sobre els governs i, per consegüent, uns nombres d'afiliacions més baixos.

Els convenis de gran repercussió generalment reben una atenció considerable per part dels mitjans i dels grups de pressió. Es tracta de convenis atractius a través dels quals és possible obtenir coses. Generen expectatives, per la qual cosa molta gent en segueix les activitats. Això força els governs a prestar-los encara més atenció i sovint els concedeixen més finançament. El resultat final és que un instrument d'aquest tipus assoleix un nivell d'eficàcia molt alt i que les polítiques concebudes en l'àmbit internacional s'executen de manera generalitzada en l'àmbit local. Un exemple de conveni amb repercussió, tot i que no està relacionat amb la biodiversitat, és el Conveni marc de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic (UNFCCC).

Una senzilla anàlisi comparativa posa de manifest diversos fets interessants. El primer és l'estreta relació entre la cobertura mediàtica i l'atenció del govern, i, el segon, que ambdues estan vinculades directament amb l'existència de dos factors: que el conveni imposa de manera directa noves obligacions en la legislació nacional de l'Estat i que afecta les polítiques nacionals. Tots aquests fets només tenen lloc conjuntament en els convenis amb molta repercussió, i això pot explicar per què tendeixen a ser més eficaços que els convenis en què no es produeix aquesta coincidència.

La taula 1 resumeix els resultats de l'anàlisi comparativa i mostra algunes tendències interessants. En primer lloc, que com més fort és l'instrument i més coses imposa en la legislació i les polítiques del país, més atractiu és per als mitjans de comunicació i per als grups interessats (incloent-hi les ONG). En segon lloc, hi ha una forta correlació entre l'afiliació i el grau de compromís

TAULA 1. Anàlisi comparativa d'una sèrie de convenis internacionals en l'àmbit de la protecció mediambiental i la conservació de la natura i del nivell d'atenció pública que susciten en relació amb la seva capacitat d'imposar mesures polítiques, legislatives i administratives

Nom del conveni	Nivell de participació (%)	Cobertura mediàtica	Interès dels grups socials	Calen canvis legislatius?	Les polítiques nacionals es veuen afectades?	Es compleixen les mesures?
Canvi climàtic	Molt alt (>90 %)	Molt bona	Alt	Sí	Sí	Sí
Desertificació	Alt (>70 %)	Bona	Alt	Sí	Sí	Sí
Biodiversitat	Molt alt (>90 %)	Bona	Alt	Sí	Sí	Sí
Patrimoni mundial CITES	Molt alt (>80 %)	Bona	Mitjà	Sí	Sí	Sí
Ramsar	Alt (>70 %)	Bona	Alt	Sí	Sí	Sí
Bonn	Alt (>60 %)	Bona	Alt	Sí	Sí	Sí
Berna	Baix (<40 %)	Dolenta	Mitjà	No	No	No
	Molt alt (>80 %)	Mitjana	Mitjà	Sí	Sí	No
Directives CEE Hemisferi occidental ¹	No aplicable Mitjà (<60 %)	Bona	Alt	Sí	Sí	Sí
Eurobats	Baix (<30 %)	Cap	Cap	No	No	No
		Mitjana	Mitjà	No	No	No

1.El Conveni de l'Hemisferi Occidental s'ocupa de les espècies animals migratòries del continent americà. Està en vigor des de 1940, però implica relativament poques obligacions i ni tan sols té un secretariat permanent. Els seus membres no s'han reunits des de fa anys i el Conveni està senzillament inactiu, tot i que legalment encara és vigent. El mateix ocorre amb el Conveni de París de 1924 per a la protecció de les aus insectívores.

que suposa el conveni, de manera que els convenis amb més poder tenen un nombre de signants considerablement més alt, independentment dels anys que faci que es van aprovar. Finalment, l'atenció pública (mitjans + grups de pressió + governs) sembla que té una estreta relació amb l'existència de mecanismes de supervisió i d'altres per fer complir les mesures aprovades en un fòrum internacional.

Els convenis de poca repercussió basen el seu èxit en la mala imatge pública que tindria un determinat país si no complís amb les seves obligacions. Tot i això, ara aquesta no es una raó suficient. En molts casos, els països poden no estar particularment interessats a signar un conveni determinat (que implica haver de contribuir al seu finançament) si poden assolir resultats similars mitjançant la legislació nacional o d'alguna altra manera. Els mitjans de comunicació nacionals poden mostrar poc interès perquè el conveni no aporta gairebé res de nou al país, no afecta les polítiques nacionals i no es fan complir les mesures. En la majoria dels casos, els governs poden desfer-se'n fàcilment amb la demostració de l'adopció de lleis nacionals per protegir una espècie o un hàbitat determinats. D'aquesta manera, el conveni és considerat més com una institució que com un instrument.

La coordinació en l'àmbit internacional intenta harmonitzar les polítiques nacionals dels diferents països. Per aconseguir-ho, cal ser proactius i disposar dels instruments necessaris. Per tant, només aquells convenis amb capacitat d'imposar-se als països i de conduir-los en una direcció concreta seran capaços de canviar les tendències i defensar altres interessos que no siguin exclusivament els del país. Aquesta hauria de ser la funció bàsica dels convenis internacionals: proporcionar als seus estats membres unes eines que els permetin assolir uns objectius que no serien capaços d'assolir únicament amb els seus mitjans.

La funció dels estats membres

En tots els convenis relacionats amb la biodiversitat, el poder de decisió principal el tenen els països que en formen part. Aquests es reuneixen regularment en una assemblea general que rep el nom de «Conferència de les Parts» i prenen decisions sobre programes, temes pressupostaris i tots els àmbits d'activitat del conveni. En la majoria dels casos, la Conferència de les Parts fins i tot té poder per esmenar el propi text del conveni. Cada país membre té el dret de ser representat en aquestes reunions, d'assistir-hi, d'intervenir-hi i de votar. Per consegüent, la delegació oficial del país, que assisteix a les reunions de la Conferència de les Parts, esdevé un vincle essencial entre el conveni i el mateix país, i per extensió entre el conveni i totes les institucions, ONG, grups conservacionistes, etc. amb seu en aquell país.

Les delegacions que participen en una reunió oficial tenen el deure de defensar els interessos del país i de tots els grups que hi actuen. D'aquesta manera, també tenen l'oportunitat de determinar i fer variar les polítiques del conveni. Aquesta és una postura clau, ja que totes les iniciatives provinents d'un país determinat han de canalitzar-se per mitjà de la seva delegació oficial a les

reunions. En l'organigrama administratiu, generalment és la mateixa persona que actua com a centre de referència del conveni fora dels períodes de reunions. Ell o ella seran els responsables del grup que generalment s'encarrega de tots els convenis relacionats amb la biodiversitat.

Per tal d'obtenir el millor de cada conveni, la comunicació amb aquest grup hauria de ser freqüent i fluïda. Caldria que se l'informés d'allò que s'està fent al país, dels projectes, les necessitats, les urgències i tot el que s'inclou en el camp d'activitat del conveni. En aquest sentit, cal aplicar un procediment ascendent. Malauradament, però, no es pot esperar que el punt focal nacional estableixi canals de comunicació amb tots els grups d'interès. Al contrari, generalment són els grups mateixos els qui s'han d'encarregar de transmetre tota la informació que consideren important.

Els representants dels països membres poden mostrar actituds diferents davant d'un conveni concret. Les actituds que prenen estan influïdes per molts factors, però, en termes generals, poden classificar-se en dues categories principals: o bé mostren una actitud proactiva, és a dir, demostren interès, presenten propostes, s'ofereixen per ser la seu de les reunions i donen suport a les iniciatives, o bé limiten la seva participació a observar discretament, presentar informes regularment i assistir a les reunions. Tal com pot esperar-se, la primera actitud augmenta les oportunitats de ser escoltat i d'obtenir resultats concrets per al país. No obstant això, per adoptar una actitud positiva com aquesta, el punt focal nacional o el delegat han de sentir que tenen tot el suport tant des del punt de vista tècnic com econòmic i social per part del govern i també dels grups d'interès i els mitjans de comunicació.

Els països solen tenir una actitud més positiva davant d'aquelles matèries que consideren més properes als seus interessos nacionals i per aquelles qüestions en què creuen que el grau de responsabilitat nacional és considerable. A tall d'exemple, Espanya ha tingut una llarga tradició de recerca científica centrada en la biologia i l'ecologia del vell marí o foca de la Mediterrània (*Monachus monachus*), en greu perill d'extinció, a la zona del Sàhara occidental i Mauritània. Alhora, Espanya encara conserva alguns vincles amb aquesta regió, de l'època en què hi tenia colònies. I, finalment, però no menys important, també hi intervé un sentiment de responsabilitat cap a aquesta espècie, ja que en les últimes dècades pràcticament ha desaparegut de les aigües espanyoles. La combinació de tots aquests factors va fer que, en una reunió oficial, la delegació espanyola del Conveni de Bonn sobre les Espècies Migratòries proposés actuar com a centre de referència per a l'espècie esmentada i que prenguéssin la iniciativa en la redacció de l'esborrany d'un Pla d'Acció per salvar aquesta població de l'extinció (PNUMA/CEM, 1998). Amb això, Espanya s'estava oferint a dur a terme activitats amb un alt cost (organització de les reunions) i alhora prestava els seus recursos humans i la seva competència científica. La proposta es va acceptar i el Pla d'Acció s'està elaborant amb la participació d'experts i d'autoritats de diversos estats. Ara bé, el més important de tot és que el pla aviat estarà llest per poder-lo implementar sobre el terreny.

En el passat, hi ha hagut d'altres països que també han pres la iniciativa en el foment de convenis internacionals i d'acords multilaterals. De fet, la majoria de convenis existents són fruit de l'impuls, des d'un bon principi, de països i organitzacions concrets. Els països que creuen en el Conveni també tractaran per tots els mitjans d'acollir les reunions o fins i tot d'actuar com a seu

del secretariat permanent. Les decisions d'aquest tipus les pren la Conferència de les Parts, per la qual cosa els països interessats fan ofertes atractives per obtenir més vots. Els diners invertits en aquests fomentos no es malgasten: el país amfitrió també obté uns beneficis indirectes, sense oblidar que obté una major atenció per part dels assistents a les reunions posteriors i, per tant, la possibilitat d'influir-hi.

El paper de cada país en una conveni internacional està determinat, en última instància, per l'opinió pública en el seu territori. Els delegats han de tenir-ho en compte, atès que generalment és l'única manera de valorar una cosa tan poc precisa i difícil d'avaluar. En la majoria de casos, només les actituds que donen el seu suport a llarg termini acaben obtenint un reconeixement generalitzat. Però cal no oblidar que el que està en joc és la supervivència de les plantes i els animals i la protecció d'hàbitats naturals, i que aquest és el primer i principal motiu pel qual els convenis internacionals han d'existir i continuar funcionant.

Transformació de paraules en accions

Ara el tractat està en vigor. Els representants dels països es reuneixen regularment per prendre decisions i fer recomanacions. Arribats a aquest punt, la qüestió és com cal transformar tot això en el conjunt d'accions adequades exactament en les àrees en què són necessàries. Per salvar aquest buit, s'ha dissenyat un instrument especialment útil: el pla d'acció de conservació. Els plans d'acció, que s'han desenvolupat de manera especialment positiva sota el Conveni de Berna (vegeu, per exemple, Heredia *et al.*, 1996), consten d'una llista d'activitats que cal dur a terme allà on es produeix l'amenaça d'una espècie o hàbitat, a més d'altres activitats que s'haurien d'emprendre tant en l'àmbit internacional com en altres àmbits. La base d'aquestes activitats és profundament científica, ja que la tasca d'identificar necessitats i assignar-los accions específiques la duen a terme generalment equips d'experts independents i de renom. Una vegada redactat l'esborrany, els plans d'acció es debaten en l'esfera política (en el marc del conveni determinat) i finalment els estats els aproven i els signen, juntament amb qualsevol altre agent que pugui estar-hi implicat. En legalitzar el pla d'acció, els països es comprometen a complir les accions, tal com s'especifiquen.

Els plans d'acció deuen el seu èxit a una combinació única de característiques, totes aquestes dirigides a assolir l'objectiu principal de la conservació. Primerament, hi ha una llista detallada de mesures que s'han de prendre a cada país. En segon lloc, s'identifiquen els agents que les han de dur a terme i, en la mesura del possible, se'ls implica en el procés. En tercer lloc, també sempre que és possible, s'identifiquen les necessitats de finançament i les fonts potencials per cobrir-les. Aquest és un aspecte clau, atès que gran part de l'èxit del pla d'acció depèn de la disponibilitat de fons, i alguns països poden anar escassos de diners per invertir-los en conservació. En aquestes circumstàncies, cal buscar fons addicionals, i el pla d'acció hauria d'avaluar les necessitats i assenyalar les possibles fonts de finançament. En quart lloc, per tenir èxit, els plans d'acció

han d'establir un marc temporal per a cada activitat esmentada. I, finalment, un aspecte essencial: els plans d'acció han d'incorporar un procediment de revisió. Després d'estar en funcionament durant un temps, les prioritats hauran canviat, les proves científiques poden ser diferents i hi poden haver aparegut nous aspectes. Per tant, passat un temps és necessària la revisió. Una vegada renovat i reforçat, el pla d'acció tornarà a servir per establir les mesures que ajudaran a tractar els problemes.

A part dels plans d'acció, els convenis internacionals ofereixen altres eines per atènyer els seus objectius. Els projectes de conservació específics, per exemple, contenen una sèrie de mesures que s'aplicaran en zones més reduïdes. La seva finalitat no és resoldre tots els problemes als quals s'enfronta una espècie amenaçada, sinó que es mouen a una escala molt més petita i estan dirigits a enfortir les poblacions en període de creixement o a eliminar algunes de les amenaces. L'èxit d'aquests projectes contribueix, a més d'ajudar les espècies, a fomentar-ne el coneixement i a crear una consciència general sobre la conservació. El finançament per a aquest tipus de projecte només està disponible per a un nombre reduït de convenis i, fins i tot en aquests casos, gairebé sempre està limitat per la gran quantitat de propostes. Tot i això, aquests projectes són apropiats per a un finançament específic addicional per part dels estats per mitjà de donatius. Els països desenvolupats rics sovint senten que haurien de contribuir en objectius de conservació generals amb alguns diners extres, per la qual cosa seleccionen una sèrie de projectes als quals volen donar suport, o bé fan que els organismes tècnics o polítics del conveni els triïn ells mateixos. Sovint ocorre que les accions de recerca o conservació implicades estan dirigides per alguns dels científics nacionals del país, tot i que es desenvolupin fora d'aquest. Per tant, el benefici és doble: el país ajuda alguns dels seus ciutadans mentre contribueix a la conservació global, a més d'ajudar en l'aportació de diners cap al país de destinació.

Finalment, un altre mode de cooperació és mitjançant l'intercanvi de coneixements. Els països desenvolupats són els que generalment posseeixen la informació, la ciència i l'experiència que els manca als països menys desenvolupats. Això també passa, fins i tot, amb les espècies que només es troben en països en vies de desenvolupament. Així doncs, per contribuir a la conservació d'espècies i d'hàbitats en aquests últims, cal que es produeixi una transferència de coneixement. Els convenis internacionals promouen sessions de formació, material educatiu, tallers i tota mena d'oportunitats per fomentar les capacitats dels investigadors locals i del seu personal auxiliar. Aquest és un aspecte essencial si els països en vies de desenvolupament pretenen exercir un control total sobre els seus recursos naturals i volen fer-ne un ús prudent i sostenible.

Dels polítics als grups conservacionistes

Tal com hem vist, l'origen del conservacionisme està estretament lligat a la feina dels investigadors de camp i als aficionats entusiastes. A partir d'una combinació d'esdeveniments, ha arribat als nivells més alts dels fòrums internacionals, en què els qui tenen veu i vot sobre temes de

conservació són majoritàriament els polítics i els buròcrates. Però els grups conservacionistes i els experts individuals encara compten amb una sèrie de recursos per influir sobre les polítiques i suscitar mesures per dur a terme sobre el terreny.

En primer lloc, molts convenis inclouen organismes tècnics en les seves estructures. Es coneixen per diversos noms, com ara comitès científics, comitès consultius o oficines tècniques, però tots desenvolupen una funció similar: assessorar l'organisme amb poder de decisió fent-li propostes, alertant-lo de possibles perills, recomanant noves àrees de treball, avaluant-ne resultats, etc. La majoria de vegades, aquests organismes tècnics estan formats per representants designats per cada país membre d'entre els seus experts més reconeguts en l'àmbit concret del conveni en qüestió. Aquest representant de cada país, relacionat amb el món científic i potser també amb l'acadèmic, haurà de canalitzar totes les preguntes procedents precisament d'aquest àmbit. També és per mitjà d'aquesta persona que el país pot fer propostes que, en el cas de ser aprovades per l'òrgan tècnic, hauran de passar a la Conferència de les Parts també per ser aprovades. Per tant, aquesta és una altra manera d'aconseguir-ne la màxima difusió.

A més dels experts designats per les parts, alguns convenis preveuen que la Conferència de les Parts designi un petit nombre d'experts independents que no representaran cap país, sinó que actuaran d'acord amb el seu propi criteri. Molt sovint, aquests experts estan relacionats amb algunes de les ONG internacionals més importants, motiu pel qual aquestes tenen l'oportunitat d'expressar els seus punts de vista en els comitès. Les ONG, així com també les agències intergovernamentals i d'altres convenis, solen participar com a observadors en les reunions d'altres convenis. El fet de participar en les sessions facilita un bon intercanvi d'informació i una cooperació general.

Les ONG internacionals, com ara BirdLife International, Wetlands International, la UICN i el WWF, han contribuït substancialment a la conservació de la natura en tot el món. Un exemple significatiu és el de BirdLife International, amb unes publicacions en sèrie que suposen una font d'informació molt valuosa sobre diversos aspectes relacionats amb la conservació. L'últim número (Heath i Evans, 2000) és una posada al dia sobre Zones d'Aus Importants (IBA) a Europa i constitueix una fita important en la conservació de la natura del continent. S'identifiquen en 51 «països» un total de 3.619 IBA, que cobreixen un 7 % del territori europeu. L'anàlisi que s'inclou en aquest informe proporciona informació sobre espècies prioritàries, protecció d'hàbitats, pràctiques d'ús del sòl i situació legal, a més de fer propostes per a accions futures. Està dirigit clarament als òrgans amb poder decisor i pretén facilitar-los la feina. Es tracta d'una recopilació de dades molt extensa, d'un projecte que ni el secretariat d'un conveni internacional ni un país individual no haurien pogut assolir mai.

Sovint, els convenis internacionals contracten ONG internacionals perquè duguin a terme estudis, produeixin documents i informes o realitzin projectes de conservació. Aquestes organitzacions tenen l'experiència i també la capacitat de complir amb les tasques que se'ls encarreguen, per molt complexes i diverses que puguin ser. La cooperació amb aquestes proporciona un suport tècnic molt important per als convenis i constitueix un complement ideal de la feina duta a terme

individualment pels estats. A canvi, les organitzacions internacionals es beneficien de les esferes d'activitat que els ofereixen els convenis i que, en molts casos, elles van ajudar a crear.

Per tant, el cercle es tanca. L'impuls per a la conservació de la flora, la fauna i els hàbitats del món va començar amb els científics i els aficionats, i en molts aspectes ara torna a ells. Al llarg del procés també s'hi han vist implicats tota una sèrie d'agents: països, governs, polítics, institucions, mitjans de comunicació, activistes, grups de pressió, associacions, partits polítics i molts altres grups socials. El que va començar com una batalla personal o sectorial, ara s'ha convertit en una àrea de treball per a molta gent de posicions molt diferents. Els convenis internacionals han demostrat ser una eina important i útil. I continuaran sent-ho, especialment si els conservacionistes, els polítics i la resta d'agents s'adonen de totes les possibilitats que aquests ofereixen i els utilitzen en tota la seva extensió. Cal que els convenis internacionals es mantinguin joves, àgils i en forma per afrontar les importants tasques que hauran de continuar acomplint.

Referències bibliogràfiques

- COMISSIÓ MUNDIAL PER AL MEDI AMBIENT I EL DESENVOLUPAMENT (1987). *Our common future*. OUP.
- HEATH, M. F.; EVANS, M. I. [cur.] (2000). *Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation*. 2 vol. Cambridge: BirdLife International (BirdLife Conservation Series; 8).
- HEREDIA, B.; ROSE, L.; PAINTER, M.(1996). *Globally threatened birds in Europe. Action plans*. Estrasburg: Editorial del Consell d'Europa.
- UNEP/CMS (1998). *Report of the 8th meeting of the Scientific Council of the Convention on Migratory Species, Wageningen 4-6 June 1998*. Bonn: Secretariat UNEP/CMS.